

SERBESTLEŐME SÜRECİNDE TÜRKİYE DOĞAL GAZ PİYASASI

DÜNYA ENERJİ KONSEYİ-TÜRKİYE

07.02.2019

4646 SAYILI KANUN ve İKİNCİL MEVZUAT

- 2000 yılında yaşanan ağır ekonomik kriz sonrasında, IMF ile yürütülen müzakerelerin de muhtemel sonucu olarak enerji ve telekom gibi sektörlerde rakabete açılım ve özelleştirme kararları alındı.
- 4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu, 2001 yılında, BOTAŞ'ın piyasadaki tekel konumunu sona erdirmek ve rekabetin önünü açmak üzere yayınlandı.
Kanunun önemli hedefleri:
 - BOTAŞ en geç 2009 yılı itibarı ile ayrıştırılacak; İletim, Depolama ve Ticaret faaliyetleri ayrı tüzel kişilikler tarafından yürütülecektir. Depolama ve ticaret ile ilgili faaliyetler daha sonraki aşamada özelleştirilecektir.
 - BOTAŞ, 2009 yılı hedef olmak üzere, pazar payı ulusal tüketimin % 20 seviyesine düşünceye kadar kontrat ve/veya miktar devirleri gerçekleştirecektir. Yeni ithalat/alım kontratları yapmayacaktır.
 - Piyasadaki hiçbir Tedarikçinin Pazar payı % 20 seviyesini geçemez.
 - BOTAŞ'ın alım kontratı olduğu tedarik kaynakları ile yeni alım kontratları yapılamaz.
- 4646 sayılı kanunun birçok açıdan AB 1. Gaz Direktifinden (98/EC/30) esinlendiği tesbiti yapılabilir. İletim ve depolama faaliyetleri için mülkiyet ayrışımı öngörmesi, dönemine göre oldukça radikal adımlardır. (Mülkiyet ayrışımı hususu AB müktesebatında 2009 yılında 3. Enerji Paketi ile ortaya konmuştur) Keza tekel konumundaki BOTAŞ'ın pazar payının % 20 seviyesine düşürülmesi hükümleri de bu çerçevede değerlendirilebilir.

- EPDK, 2001 yılında kurulmasını takiben kısa bir süreç içinde Lisanslama, Sertifikalandırma, İletim Şebekesi, Dağıtım Şebekesi ve Tarifelere dair kritik önemi haiz yönetmelikleri diğer yönetmelikler ile birlikte hazırlayarak yayınladı. 2009 ve 2011 yıllarında ise LNG Depolama ve Yeraltı depolama Tesislerine erişim için yönetmelikler yayınlanmıştır.
- 4646 Sayılı Kanun ile belirlenmiş olan piyasa faaliyetleri İthalat , Toptan Satış, İhracat, İletim, Dağıtım ve Depolama (LNG Terminali ve Yeraltı Depolama Tesisi) olup, Kurum bu faaliyetler ile ilgili düzenleme yetkisine sahiptir. Transit bir piyasa faaliyeti olarak Kanun'da yer almamıştır.
- Kurum onayına tabi tarifeler:
 - İletim ve Sevkiyat Kontrol
 - Depolama
 - Dağıtım Hizmeti
 - Toptan Satış
 - Perakende Satış
- Kurum tarafından yayınlanan Yönetmelikler ve Tebliğler ile birlikte Kurul Kararları ikincil mevzuatı oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ TARAF ERİŞİMİ

Üçüncü Taraf Erişimi (İngilizce Third Party Access), yaygın bir kavramsal terim olarak enerji, ulaştırma, telekomünikasyon gibi sektörlerde kullanılmakta olup, alt yapı operatörlerinin tüm piyasa oyuncularının şeffaf koşullar altında ve genelde ayrımcılık gözetmeksizin alt yapıları kullanabilmesine dair oluşturulan hukuki çerçeveyi işaret eder.

a) İletim Şebekesi

- BOTAŞ tarafından hazırlanan “BOTAŞ İletim Şebekesi İşleyiş Düzenlemelerine İlişkin Esaslar- kısaca ŞİD” EPDK onayı sonrasında 1 Eylül 2004 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Tüzel kişilikler olarak ayrışım henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte, 2003 yılından beridir BOTAŞ’ta İletim, Depolama ve Toptan satış faaliyetleri için hesap ayrışımı uygulanmaktadır.
- BOTAŞ dışında İletim Şebekesine ilk erişim 2007 yılı Temmuz ayında gerçekleşmiştir. Sisteme erişim sağlayan tedarikçilerin sayısı birçok yıl 30 civarında gerçekleşmiş olmakla birlikte, 2019 yılında bu sayı **xx’e** düşmüştür.

b) Depolama Tesisleri

4646 Sayılı Kanun ve çerçevesinde yayınlanan mevzuat, Yeraltı Depoları ile LNG Terminallerine «Depolama Tesisi» sınıfı altında ele almaktadır. EPDK’nın yayınladığı yönetmelikler çerçevesinde bu tesislere Üçüncü Taraf Erişimlerine dair kurallar «Kullanım Usul ve Esasları» genel adı altında her tesis için ayrı ayrı hazırlanmış ve EPDK onayı sonrasında uygulamaya girmiştir. Bu tesisler:

- BOTAŞ Marmara Ereğlisi LNG Terminali
- EGEGAZ Aliağa LNG Terminali
- BOTAŞ Silivri Yeraltı Deposu
- BOTAŞ Tuzgölü Yeraltı Deposu
- Etki Liman FSRU
- BOTAŞ Dört Yol FSRU

LNG Terminalleri’nden hizmet alımı şu güne kadar BOTAŞ ve EGEGAZ ile sınırlı kalmıştır. Doğal Gaz İthalatçıların Depolama Tesislerinden ithalat miktarlarının belli yüzdesi kadar kapasite kullanması mevzuattan gelen bir zorunluluk olup, bu oranı Kurul belirlemektedir. Bu çerçevede son yıllarda Silivri Doğal gaz Yeraltı Deposu BOTAŞ ile birlikte diğer özel sektör ithalatçıları tarafından da kullanılmıştır.

DOĞAL GAZ İTHALATI İLE İLGİLİ YAŞANAN GELİŞMELER

- 4646 sayılı Kanun gereğince BOTAŞ tarafından alım kontratlarının özel şirketlere devrine ilişkin süreç 2004 yılında başlatılmış olmakla birlikte ilk ihale iptal edilmiş; 2005 yılında BOTAŞ tarafından ikinci kez ihale sürecine çıkılmış, yıllık asgari 250 mcm'lik Lot baz alınarak, 64 Lot'luk kontrat devri için Rusya, İran, Cezayir ve Nijerya tarafları ile olan alım kontratları kontrat devri ihalesi kapsamına alınmıştır. Süreç sonunda Rusya tarafının toplam 16 Lot (4 bcm) onay vermiş olduğu batı hattı (Malkoçlar) alım kontratı dışında satıcı tarafların onay verdiği bir teklif oluşmamıştır. Bu çerçevede 4 yeni ithalatçı şirket (SHELL, BOSPHEURUS GAS, ENERKO ve AVRASYA GAZ) 2007 yılından itibaren piyasaya girmişlerdir.
- 09.07.2008 tarih ve 5784 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile BOTAŞ'a LNG İthalatına ilişkin yeni kontrat yapabilme serbestisi sağlanmış, diğer taraftan özel sektör kuruluşları tarafından Spot LNG ithalatı yapılabilmesine imkan verilmiştir.
- EGEgaz tarafından 2009 yılı sonlarında başlayan Spot LNG ithalatı, LNG fiyatlarının uluslararası piyasada düşmesi ve uzun dönemli anlaşmalarla sağlanan boru gazı fiyatlarına göre avantajlı hale gelmesi sonucu 2010 yılında toplam 3,079 bcm eşdeğer miktarı ile maksimum değerine ulaşmıştır.

- 2011 yılında Azeri tarafı ile yapılan Şah Deniz Faz II Anlaşması ve Cezayir tarafı ile 2014 Yılından itibaren uzatılan LNG Alım Anlaşması, BOTAŞ'ın en son uzun dönemli gaz alım anlaşmaları olmuştur.
- Rusya'dan Batı Hattı ile ithal edilen doğal gaza ilişkin 2009 ve 2012 yıllarında sonuçlanan kontrat devirlerinden sonra, BOTAŞ yeni bir kontrat devri gerçekleştirmemiştir. Böylece BOTAŞ'ın geçmişte GAZPROM ile yapmış olduğu 14 milyar m³'lük kontratın 10 milyar m³'lük kısmı özel sektöre devredilmiştir.

	Kontrat Miktarı (Milyon m³)
Batı Hattı AŞ	983
Kibar Enerji AŞ	983
Bosphorus Gas Corporation AŞ	2470
Akfel Enerji San. ve Tic. AŞ	2211
Enerco	2500
Shell	250
Avrasya Gaz	500

BOTAŞ'ın DOĞAL GAZ ALIM ANLAŞMALARI				
Mevcut Anlaşmalar	Miktar (Plato) (Milyar m ³ /yıl) (9000Kcal/m ³ e baz)	İmzalama Tarihi	Durumu	Bitiş Tarihi
Cezair (LNG)	4,4	1988	Devrede	Ekim 2024
Nijerya (LNG)	1,3	1995	Devrede	Ekim 2021
İran	9,6	1996	Devrede	Temmuz 2026
Rus. Fed. (Karadeniz)	16	1997	Devrede	2025 Sonu
Rus. Fed. (Batı)	4	1998	Devrede	2021 Sonu
Türkmenistan	15,6	1999	-	-
Azerbaycan (Faz-I)	6,6	2001	Devrede	Nisan 2021
Azerbaycan (Faz-II)	6	2011	2017/2018	2032/2033
Azerbaycan (BIL)	0,15	2011	Devrede	2046

TOPTAN SATIŞ

- Toptan satışta BOTAŞ'ın tekel konumu 2007 yılı Temmuz ayına kadar sürmüştür. Bu tarihte AKSA Toptan Satış AŞ TPAO tarafından Akçakoca açıklarında üretilen doğal gazı Türkiye genelinde pazarlamak üzere ŞİD çerçevesinde sisteme giriş yapmıştır.
- BOTAŞ'ın tekel konumu sona erene kadar Toptan Satış Tarifesi EPDK tarafından belirlenmiş, daha sonraki süreçte Toptan Satış fiyatları taraflar arasında serbestçe belirlenmiştir.
- 2007 yılını takip eden süreçte, kontrat devralan ithalatçı şirketler ile birlikte spot LNG ithalatı faaliyetinde bulunmak üzere yeni oyuncuların piyasaya girmesi, diğer taraftan bazı yerli üretim sahalarında üretilen doğal gazın üretici firmalar tarafından dönemsel ihaleler yöntemiyle satışı, toptan satış piyasasında faaliyetlerin yoğunlaşmasına sebep olmuştur.
- ŞİD hükümlerinde 2008 yılında yapılan sanal ortamda miktar devri ile gaz alış verişine imkan sağlayan revizyonlar, bu faaliyetlerin çok daha hareketlenmesine ortam hazırlamıştır.
- 4646 sayılı Kanun ile, herhangi bir piyasa oyuncusunun da pazar payının yüzde yirmiden fazla olamayacağı düzenleme altına alınmıştır. Kanun, BOTAŞ'ın kontrat devirlerini buna paralel olarak gerçekleştirememesi durumunda miktar devri yoluna gitmesini hükmetmektedir. Bununla birlikte, BOTAŞ tarafından miktar devrine dair bir süreç henüz başlatılmamıştır.

TOPTAN SATIŞ

- Arz kapasitesinin talebe göre fazlalık oluşturmasıyla BOTAŞ ve diğer ithalatçı şirketler arasında zorunlu olarak fiyat indirimleri sonucunu doğuran rekabet şartları, ithalatçı konumda olmayan ve iletim şebekesine erişim sağlayan toptan satış şirketleri açısından hareketli bir ortam oluşturmuştur.
- Son yıllarda, özel şirketler tarafından ithal edilen doğal gazın büyük bölümü, diğer lisans sahibi şirketlere toptan satış şeklinde kontrata bağlanmış, son kullanıcılara doğrudan satış daha az miktarda gerçekleşmiştir. Toptan Satış şirketleri ile özel sektör ithalatçıları arasında sürdürülen bu ticaretle, piyasa riskinin büyük ölçüde toptan satış şirketleri üzerinde kaldığı gözlenmektedir.
- 2017 ve 2018 yıllarında Türk Lirasının önemli oranda değer kaybetmesi, öte yandan dünya genelinde doğal gaz fiyatlarının artan petrol fiyatlarına paralel olarak artış göstermesi; tüm bunlar karşısında BOTAŞ'ın serbest tüketicilere satış fiyatlarını sabit tutması, Dolar bazlı alım sözleşmeleri imzalayan Toptan Satış şirketlerinin oldukça zor duruma düşmelerine neden olmuştur. 2018 yılı sonuna gelindiğinde, başta piyasada rekabetin sağlanması olmak üzere liberal piyasanın gerektirdiği dinamiklerin oluşması adına olmazsa olmaz konumda olan toptan satış şirketlerinin 2019 yılında piyasada varlıklarını önemli ölçüde yitirecekleri dile getirilmektedir.

2017 Yılı Aralık Ayı Sonu İtibariyle Doğal Gaz Piyasası Genel Görünümü(Milyon Sm³)

Üretim	İthalat	Yurtiçi Satış (Tüketim)	İhracat	TOPLAM ARZ (Üretim + İthalat)	TOPLAM TALEP (Yurtiçi Satışlar + İhracat)
354,14	55.249,95	53.857,14	630,67	55.604,09	54.487,81

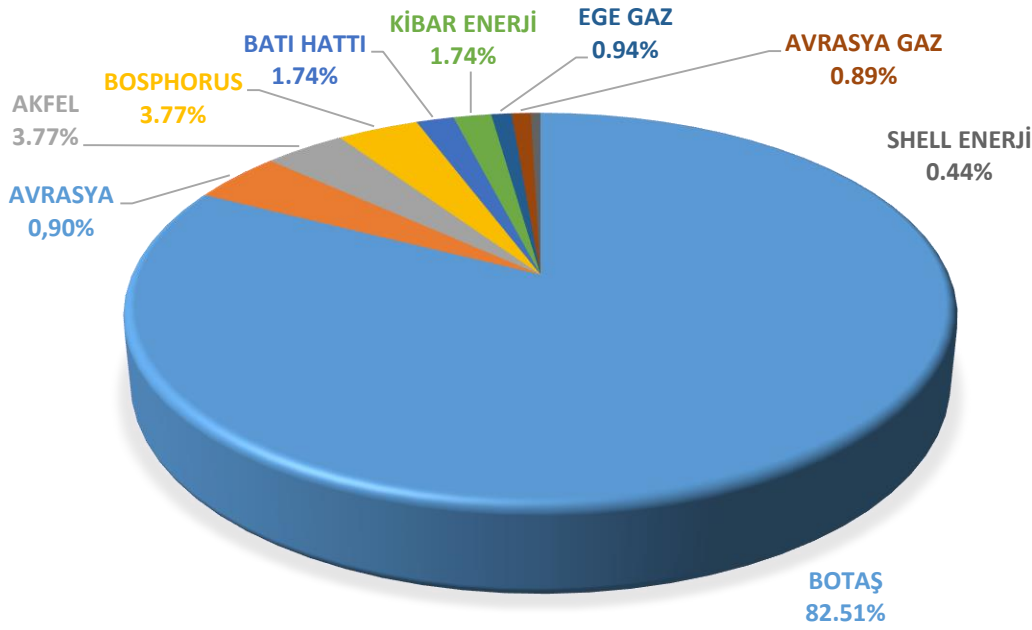
Tablo 1.1: 2008-2017 Yılları Doğal Gaz Üretim Miktarları (Milyon Sm³)

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Miktar	969	684	682	759	632	537	479	381	367	354

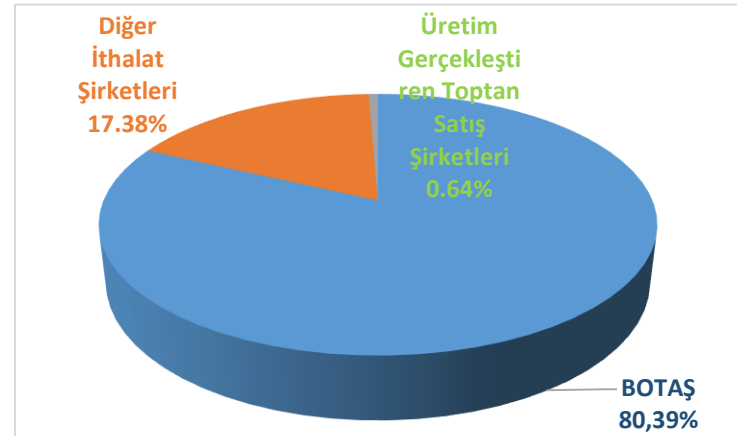
Tablo 2.1: 2008-2017 Yılları Doğal Gaz İthalat Miktarları (Milyon Sm³)

Ülke	Rusya		İran		Azerbaycan		Cezayir		Nijerya		Diğer*		Toplam	Bir Önceki Göre Yü Değişim
Yıllar	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	
2008	23.159	62,01	4.113	11,01	4.580	12,26	4.148	11,11	1.017	2,72	333	0,89	37.350	4,21
2009	19.473	54,31	5.252	14,65	4.960	13,83	4.487	12,51	903	2,52	781	2,18	35.856	-4
2010	17.576	46,21	7.765	20,41	4.521	11,89	3.906	10,27	1.189	3,13	3.079	8,09	38.036	6,08
2011	25.406	57,91	8.190	18,67	3.806	8,67	4.156	9,47	1.248	2,84	1.069	2,44	43.874	15,35
2012	26.491	57,69	8.215	17,89	3.354	7,3	4.076	8,88	1.322	2,88	2.464	5,37	45.922	4,67
2013	26.212	57,9	8.730	19,28	4.245	9,38	3.917	8,65	1.274	2,81	892	1,97	45.269	-1,42
2014	26.975	54,76	8.932	18,13	6.074	12,33	4.179	8,48	1.414	2,87	1.689	3,43	49.262	8,82
2015	26.783	55,31	7.826	16,16	6.169	12,74	3.916	8,09	1.240	2,56	2.493	5,15	48.427	-1,7
2016	24.540	52,94	7.705	16,62	6.480	13,98	4.284	9,24	1.220	2,63	2.124	4,58	46.352	-4,28
2017	28.690	51,93	9.251	16,74	6.544	11,85	4.617	8,36	1.344	2,43	4.804	8,7	55.250	19,2

* Spot LNG ithalatının yapıldığı ülkeleri temsil etmektedir.

2017 Yılı Doğal Gaz İthalatı, BOTAŞ ve Özel Sektör payları

2017 Yılı Doğal gaz Toptan Satış piyasa payları

İLETİM

- 2018 yıl sonu itibarı ile yaklaşık 14.000 km yüksek basınçlı boru hatlarını içeren İletim Şebekesi ile ilgili yatırımlar ağırlıklı olarak, iletim şebekesi ağının tüm illere ulaşmasını hedefleyen Hükümet politikası paralelinde gerçekleşmiştir.
- Ana İletim Şebekesi'ne, 4 adet yurt dışı iletim şebekesi, 2 adet LNG Terminali, 2 adet FSRU termina-li, 2 adet Yeraltı Depolama Tesisi, 2 adet yerli üretim sahasından gaz girişi; şebekeye doğrudan bağlı durumda olan yaklaşık 400 adet Basınç Düşürme ve Ölçüm İstasyonundan da çıkış yapılmaktadır.

İletim Şebekesi Giriş Noktaları

Boru Hattı ile İthalat	LNG Terminali	Yerli Üretim	Yeraltı Deposu
Malkoçlar	Marmara Ereğlisi	TPAO Akçakoca	BOTAŞ Silivri
Durusu (Mavi Akım)	EGEGAZ - Aliğa	TEMİ-Kırklareli	BOTAŞ Tuz Gölü
Türkgözü (Azeri)	Etki Liman Aliğa FSRU		
Bazergan (İran)	Dört Yol FSRU		

- İletim şebekesinin günlük arz kapasitesi mevcut durumda yaklaşık 310 milyon m³, Silivri ve Tuz Gölü depolama tesislerinde kapasite artış projeleri ile yakın gelecekte 400 milyon m³'e ulaşması planlanıyor.

BOTAŞ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DOĞAL GAZ VE PETROL BORU HATLARI

MEVCUT DOĞAL GAZ BORU HATLARI

İNŞAAT AŞAMASINDAKİ
DOĞAL GAZ BORU HATTI

MEVCUT PETROL BORU HATLARI

PROJE MÜHÜRÜLÜK VEYA
YAPIM İHALESİ AŞAMASINDAKİ
BORU HATLARI

CS (KOMPRESÖR İSTASYONLARI)

İNŞAAT AŞAMASINDAKİ KOMPRESÖR İST.

İNG

PETROL BORU HATTI POMPA İSTASYONU

BORU GAZI

MEVCUT GAZ HATTI

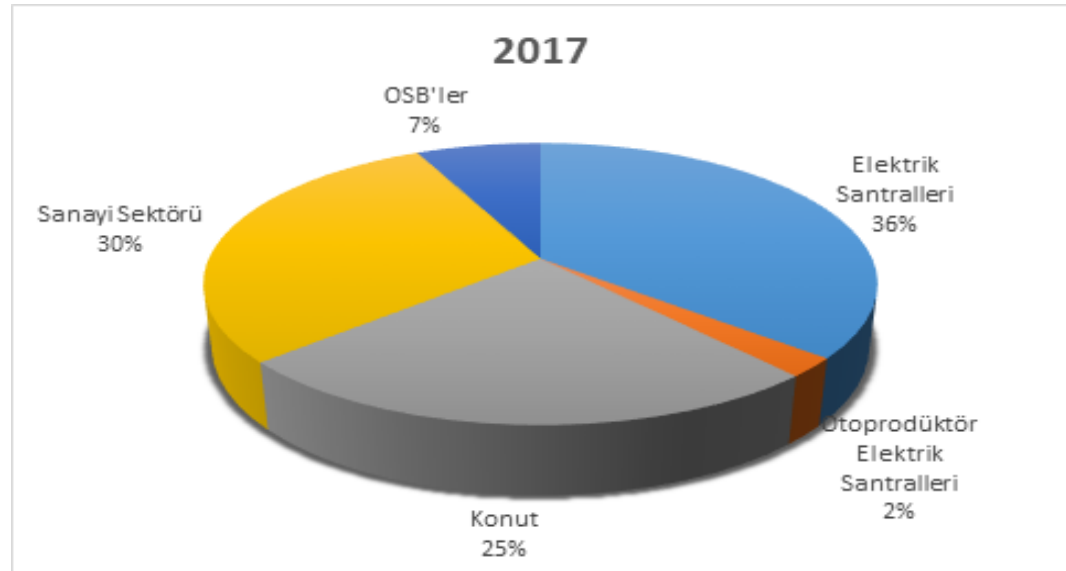
İŞMİTARA BAĞLANMIŞ GAZ MİKTARI

PLANLANAN GAZ MİKTARI

ARAZİ İNŞAAT VE KAMULASTIRMA
D. BSK. LİGİ

2017 yılında iletim şebekesine 19 taşıtan fiziki olarak ulusal iletim şebekesine doğal gaz girişi sağlamış olup 32 taşıtan ulusal iletim şebekesinden fiziki olarak doğal gaz çıkışı yapmıştır. Bununla birlikte 34 taşıtan sanal ticaret noktalarından doğal gaz girişi sağlamış olup 33 taşıtan yine sanal ticaret noktalarını kullanarak doğal gaz çıkışı yapmıştır.

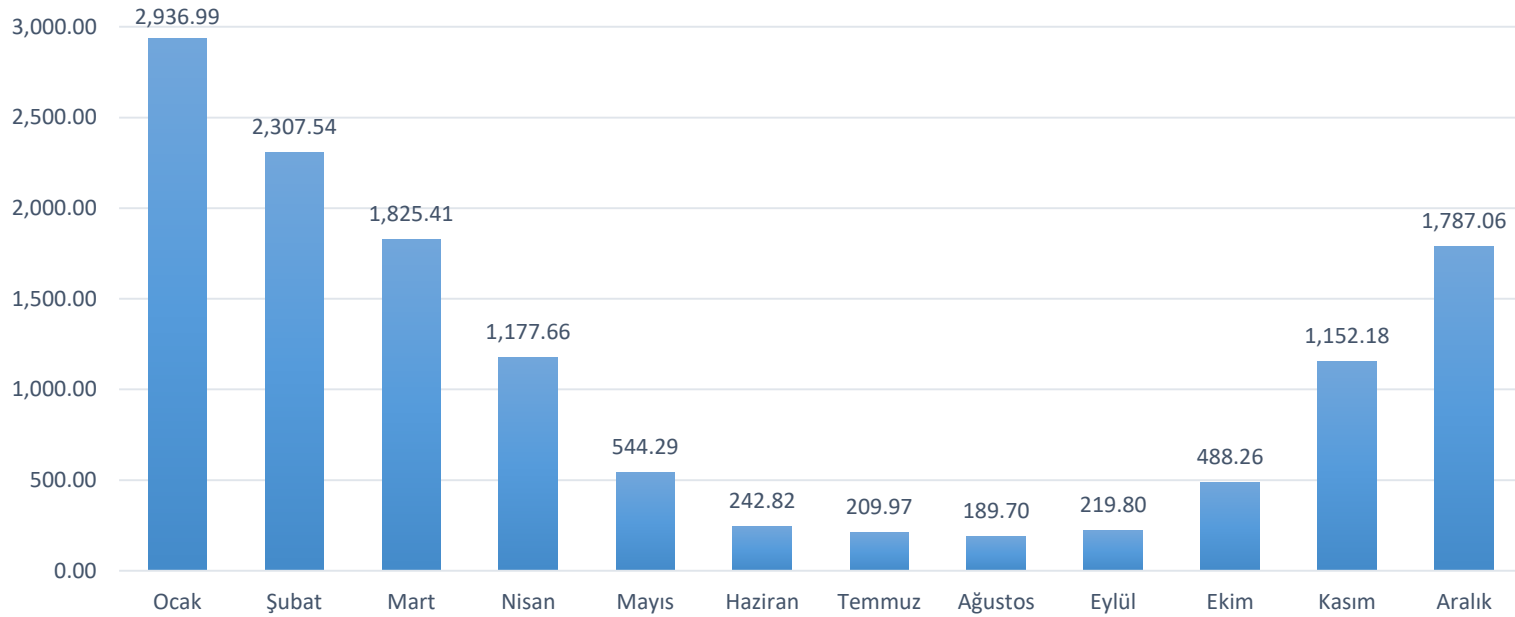
Ulusal Dengeleme Noktası (UDN) ve transfer noktalarında 2017 yılında taşıtanlarca gerçekleştirilen söz konusu sanal ticaret miktarı ise yaklaşık 15,88 milyar Sm³ olmuştur. Bu miktarın % 43,53'ü UDN'de, % 56,47'si ise transfer noktalarında gerçekleşmiştir. Sanal ticaretin yaklaşık %93,5'i özel sektör taşıtanları ve kalan %6,5'i ise BOTAŞ tarafından gerçekleştirilmiştir.

Doğal Gaz tüketimi sektörel dağılımı, 2017

DAĞITIM

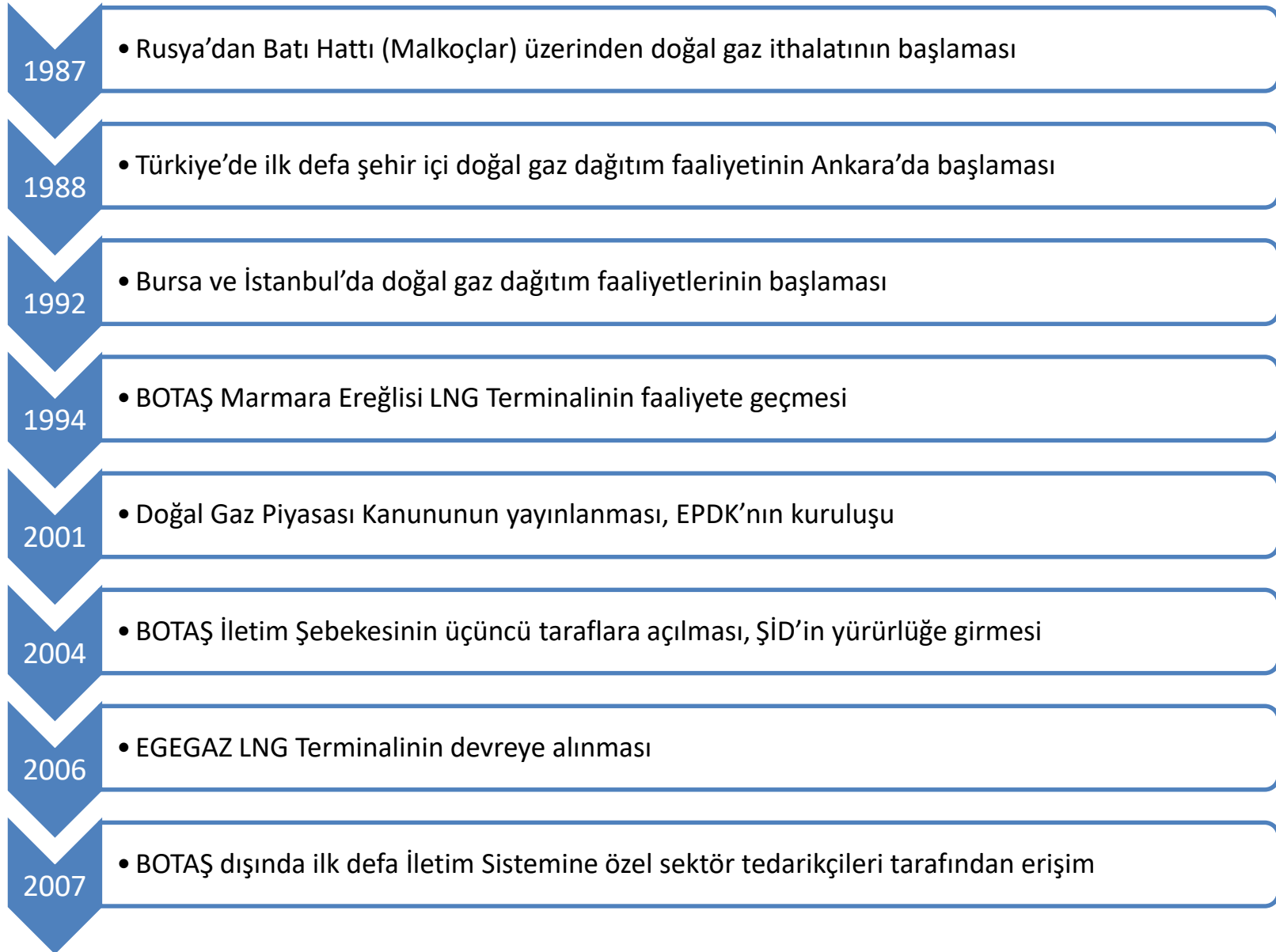
- Dağıtım faaliyetlerinin özel sektöre devredilmesi, Ankara, Bursa ve Eskişehir illerinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, diğer bölgelerde ise EPDK tarafından yürütülen ihaleler sonucu gerçekleşmiştir. Özel sektöre devredilmemiş durumda sadece İstanbul bölgesi kalmıştır
- 2017 yılında 72 Dağıtım Lisansı sahibi şirket 69 dağıtım bölgesinde doğal gaz arzı sağlamıştır.
- Doğal gaz dağıtım şirketleri için "Tarife Hesaplama Usul ve Esasları", 22.12.2011 tarih ve 3580 sayılı EPDK Kurul Kararı ile belirlenmiş, 31.12. 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve bu şekilde normal tarife dönemi uygulamasının çerçevesi belirlenmiştir. Bu yeni dönemde dağıtım şirketlerinin tarife önerileri ve bunlar karşısında Kurul Kararları, tüm dağıtım şirketlerinin faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Dağıtım bölgesindeki taşıma bedelleri, daha önce dağıtım lisans ihalelerinde istekliler tarafından teklif edilmiş ve 8 yıl sabit şekilde geçerli olacak “Birim Hizmet ve Amortisman Bedeli” adı altında tanımlanmış; bu 8 yıllık dönem sonunda normal tarife yapısına geçilmesiyle birlikte “Sistem Kullanım Bedeli” olarak, EPDK tarafından yeniden adlandırılmıştır.

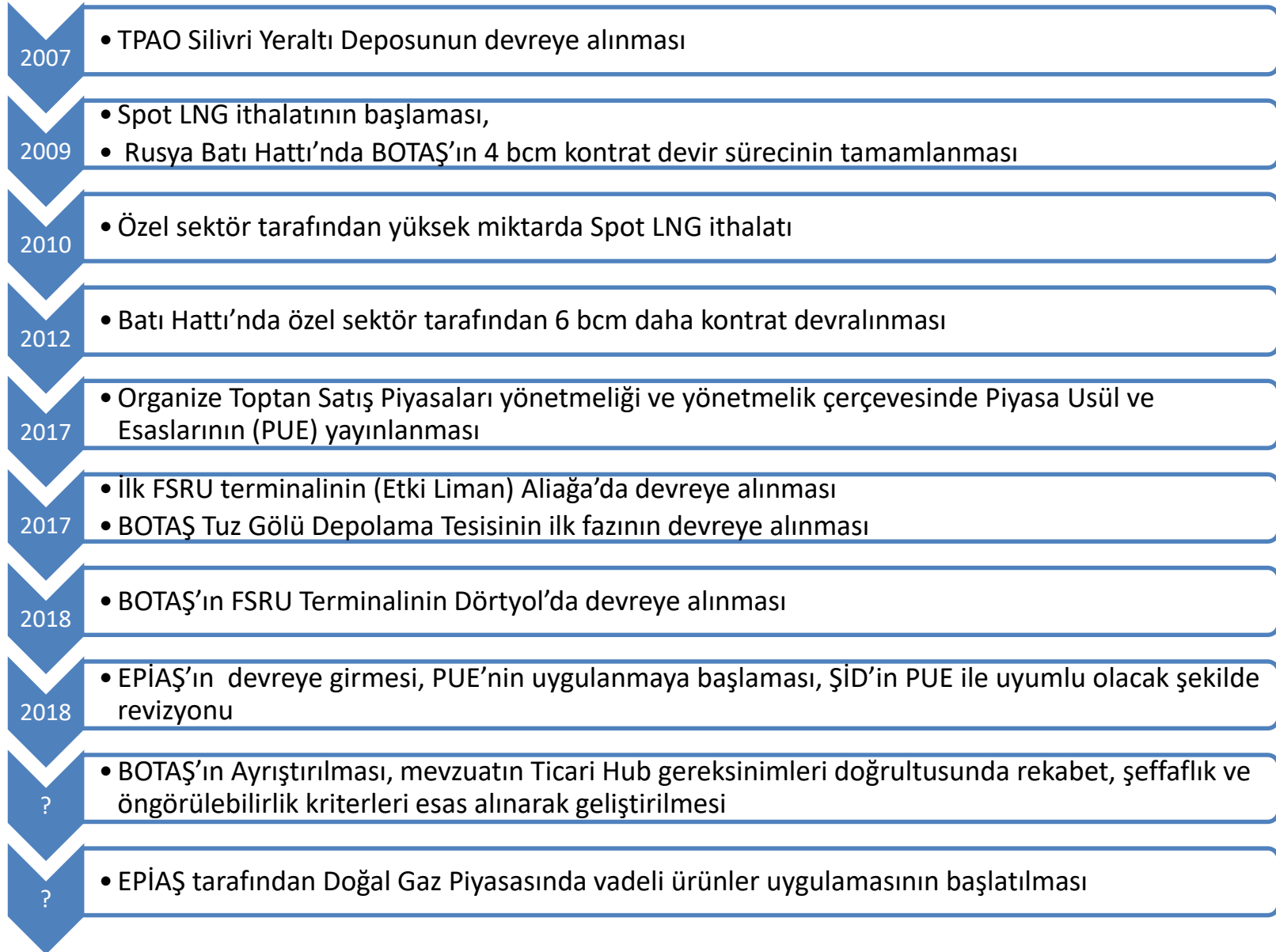

Doğal Gaz Abonelerinin 2017 Yılı Aylık Doğal Gaz Tüketim Miktarları (Milyon Sm3) Kaynak: EPDK

Türkiye genelindeki toplam abone sayısı 14 milyona yaklaşmıştır.

GAZBİR tarafından yapılan analizlere göre, devam eden süreçte artış miktarında bir azalma beklenmekte olup ve 2023 yılında yaklaşık 18,9 milyon aboneye ulaşılması öngörülmektedir

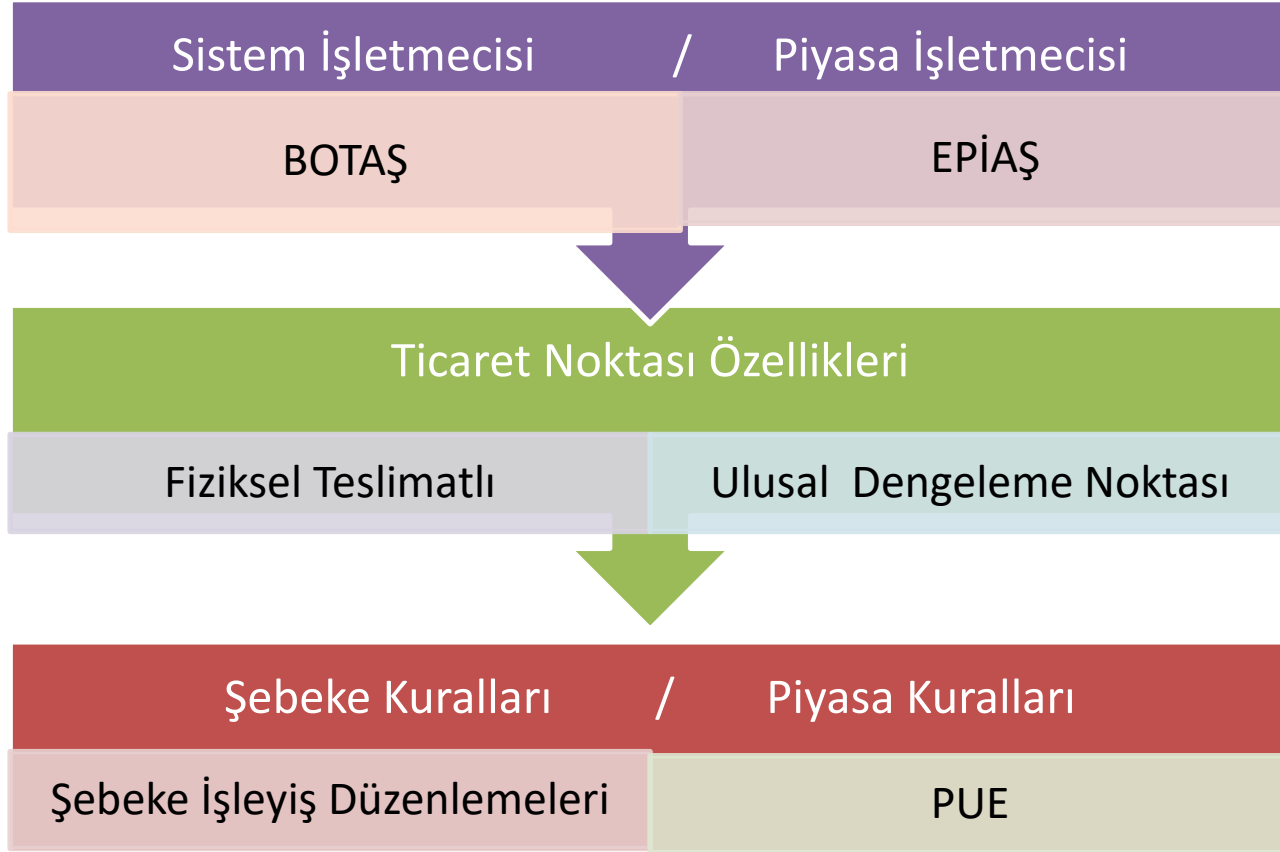

ORGANİZE TOPTAN SATIŞ PIYASASI

- *“İletim sistemi kullanıcılarının sürekli ticaret esası çerçevesinde (alış ve satış tekliflerinin anlık olarak eşleştiği bir ticaret mekanizması) ticaret yapabilmelerine ve/veya iletim sistemindeki dengesizliklerin giderilmesine (iletim lisansı sahibi BOTAŞ’ın da bu piyasaya ilave dengeleyici sıfatı ile girerek iletim şebekesindeki dengesizlikleri giderebilmesi) imkan veren organize toptan doğal gaz satış piyasasına ilişkin usul ve esasları kapsayan Organize Toptan Doğal Gaz Satış Piyasası Yönetmeliği, 31/03/2017 tarihli ve 30024 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Piyasanın işleyişine yönelik detaylı düzenlemelerin yer aldığı Organize Toptan Doğal Gaz Piyasası İşletim Usul ve Esasları da Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun 21/09/2017 tarih ve 7293-7 sayılı Kararı ile kabul edilmiş ve 23/09/2017 tarih ve 30189 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup 29/11/2017 tarih ve 30255 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 23/11/2017 tarih ve 7454 sayılı Kurul Kararı ile yapılan değişiklikler neticesinde nihai haline kavuşmuştur.”* (EPDK Sektör Raporu 2017)
- **Sürekli Ticaret Platformu (STP)** EPIAŞ bünyesinde geliştirilmiş olup, birkaç aylık deneme sürecinden sonra 1 Eylül 2018 tarihinden itibaren piyasa aktörlerinin katılımı ile kullanılmaya başlanmıştır.
- Gönüllü bir piyasadır, ticaret anonim gerçekleşir ve ikili eşleşmeler üzerinden sonuçlanır
- Tüm taraflar kendi ikili eşleşmelerindeki fiyatlardan sorumludur
- İkili eşleşmeler teminat ve diğer koşullara ilişkin kontroller sonucunda EPIAŞ tarafından kesinleştirilir
- Kesinleşen eşleşmeler her gün Taşıma Miktar Bildirimi BOTAŞ’a iletilmeden önce mahsup edilerek EPIAŞ tarafından kesinleşmiş takas miktarı hesaplanır

PİYASANIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Merkezi
Uzlaştırma
Kuruluşu
Katılımcı
Anlaşması

TAKAS
BANK

Taşıtan

STP KATILIM
ANLAŞMASI

Merkezi
Uzlaştırma
Kuruluşu
Anlaşması

STANDART TAŞIMA
SÖZLEŞMESİ (STS)

BOTAŞ

EPIAŞ

PIYASA TESLİM
SÖZLEŞMESİ

Gün Referans Fiyatı; G-1saat 08:00 ile G günü saat 06:00 arasında gerçekleşen işlemlerin ağırlıklı ortalaması

BOTAŞ İletim, dengeleme gazı işlemlerini G-1 ve G de spot piyasada gerçekleştirir.

AVRUPA BİRLİĞİ DOĞAL GAZ PİYASASI İLE İLGİLİ TESPİTLER

- 2009 Yılında yayınlanan 3. Gaz Direktifi, piyasa faaliyetlerinde «Mülkiyet Ayrışımı» konseptinin öne çıkması, ACER ve ENTSO-G kuruluşları
- Sınır aşan tüm gaz iletim şebekeleri açısından bağlayıcı Network Code'ların ENTSO-G tarafından hazırlanarak yürürlüğe girmesi
- «Tek Bir İç Pazar» konseptinin giderek pratiğe dönüşmesi, birçok ülke ve gaz iletim şebekesini kapsayan «Kapasite Kullanım Platformu» örneği : PRISMA (15 Ülke, 35 TSO)
- Hiçbir üye ülkenin rekabeti önleyici, Üçüncü Taraf Erişimini kısıtlayıcı mahiyette ikili anlaşmalara girememesi; Avrupa Komisyonunun bu manada müdahale yetkisi, GAZPROM Örneği (Rekabeti önleyici davranış için açılan dava ve iptal edilen Güney Akım Projesi örnekleri- Nihai süreçte AB ile Rusya arasında varılan uzlaşma “Gazprom Commitments Under Article 9 of Council Regulation No 1/2003” dökümanı ile 14 Şubat, 2017 tarihli olarak yayınlanmıştır.))
- Uzun Dönemli ve petrol türevlerine endeksli fiyatların yer aldığı anlaşma hacminin birlik genelinde önemli oranda düşmesi,
- Kısa ve orta vadeli, Hub (İngiltere'deki NBP ve Hollanda'daki TTF) referans fiyatlarına endeksli anlaşma hacimlerinin giderek yükselmesi
- Rusya'ya olan kaynak bağımlılığının giderek düşürülmesi, LNG Gazlaştırma Terminallerinin kapasitesinin büyük oranda yükselmesi ve bu yükselişin devam etmesi (25 LNG Terminali, günlük talebin yarısını karşılayabilen gazlaştırma kapasitesi, mevcut toplam 218 bcm (yıllık) kapasite, 88 bcm yeni kapasite)
- 2015 yılında yayınlanan “ Enerji Birliği (Energy Union)” Stratejisi;
 - enerji arzının daha güvenli, sürdürülebilir, ekonomik olması
 - AB üyesi her ülke ve her vatandaş için enerji temininin güvence altına alınması
 - Küresel ısınmaya karşı savaşım
 - Yenilenebilir enerji kaynaklarının rolünün artırılması, alt yapının bu merkezde geliştirilmesi

TÜRKİYE DOĞAL GAZ PIYASASI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Güçlü Noktalar

- Arz kaynakları içinde stratejik konum, kaynakların çeşitliliği
- Halihazırda yüksek ve artmaya devam eden talep
- Gelişmiş alt yapı, Avrupa genelinde en yüksek LNG gazlaştırma kapasitesi
- Piyasa aktörlerinin çok oyunculu liberal piyasa dinamikleri konusunda tecrübeleri, sanal nokta ticaretinde yaşanan önemli deneyim
- AB ile doğal gaz ticareti ve/veya üyelik sürecinin bir koşulu olarak kolayca uyumlaştırılabilir mevzuat

Piyasa Aktörlerinin (özel sektör) Beklentileri

- BOTAŞ'ın İletim ve Depolama faaliyetlerinin ticaret faaliyetlerinden ayrıştırılması
- BOTAŞ'ın halen % 80 civarındaki pazar payının % 50 seviyelerine düşürülmesi (miktar devirleri)
- Gelir seviyesi düşük tüketicilere destek için piyasa yapısını bozmayacak yöntemlerin geliştirilmesi
- Ticari Gaz Merkezi misyonu için özellikle hukuksal çerçevenin geliştirilmesi, güven artırıcı, regülasyon riskinin minimize edildiği bir ortamın yaratılması

TÜRKİYE GEÇİŞLİ GAZ TRANSİT PROJELERİ

TANAP

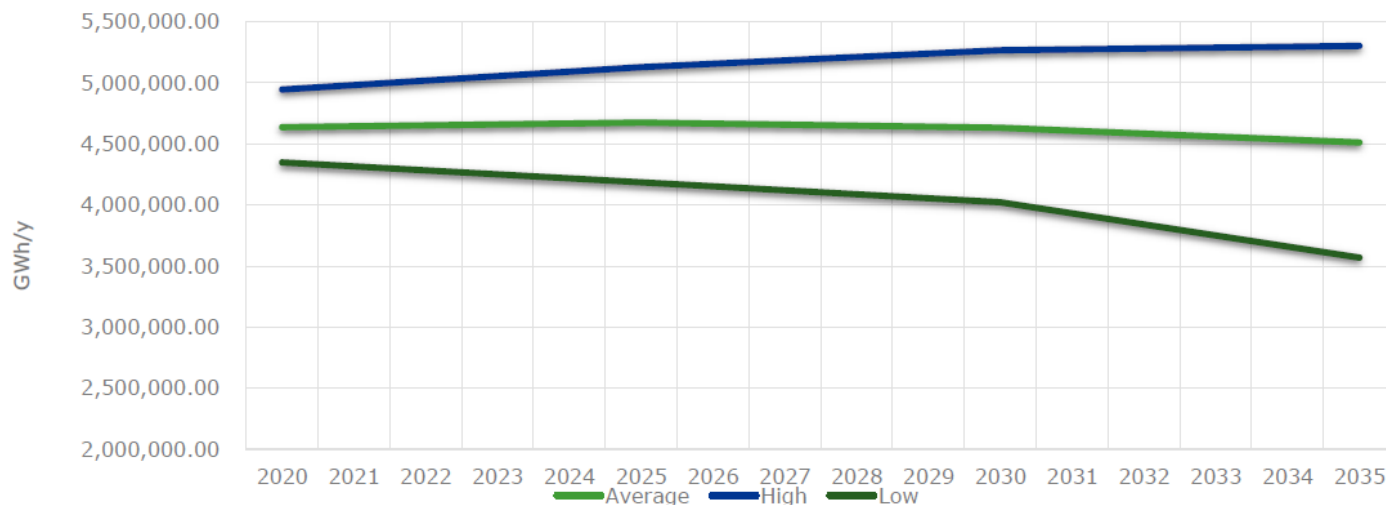
- Gürcistan sınırı ile Yunanistan sınırı arasında 1800 km, 56 inç çap, 30 bcm yıllık taşıma kapasitesi
- Projenin ilk fazında 6 bcm Türkiye çıkışı, 10 bcm Avrupa çıkışı gerçekleşecektir.
- 2018 yılı sonu itibarıyla TANAP projesinde; Gürcistan sınırından Eskişehir'e kadar (yaklaşık 1330 km) 56 inç; Eskişehir'den Yunanistan sınırına kadar da (yaklaşık 500 km) 48 inç olarak inşa edilecek boru hattının 56 inç'lik kesiminde boru hattı sistemi devreye alınmış olup, Eskişehir'de BOTAŞ Şebekesi'ne 2018 yılı Haziran ayı sonunda başlamış olan ilk gaz arzı, Avrupa için 2020'den sonra öngörülmektedir.

TÜRK AKIMI

- Hükümetler Arası Anlaşma 10 Ekim, 2016 tarihinde imzalanmış, projenin ilk etabı olan ve sadece Türkiye'ye gaz arzını içeren (15 milyar m³ /yıl) tek deniz hattı tamamlanma aşamasına gelmiştir. Kıyı kabul terminali yapım faaliyetleri 2018 yılı ilk aylarında başlayan projenin ilk etabı 2019 yılı içinde BOTAŞ şebekesine bağlantı ile tamamlanacaktır.
- Projenin sonraki etapları olan Avrupa'ya gaz sevkiyatı konusunda ise henüz kamuoyu ile paylaşılan bir yol haritası olmamıştır. Ancak, Avrupa Komisyonu ile Gazprom arasındaki ilişkilerin yeni olumlu bir evreye girmiş olması; rakip/alternatif bir proje olarak değerlendirilebilecek olan Kuzey Akımı-II projesinin AB ülkelerinin büyük çoğunluğunun muhalefeti ile karşılaşması sonrasında, Türk Akımı projesinin Avrupa ayağının realize olacağına dair beklentiler kuvvetlenmiştir. Projenin ilk gündeme geldiği dönemde, Avrupa bağlantısının Yunanistan üzerinden olmasının beklendiği dile getirilmiş ise de, son değerlendirmeler, bu değer zincirinin Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya olarak ve mevcut alt yapılar kullanılarak gerçekleşeceği yönündedir.

Scenarios as indicator for the “magnitude of change”

- The three demand scenarios chosen identify substantial differences in the outlook for natural gas consumption in the EU 28:

Sources: ENTSG (2017) TYNDP, IEA WEO 2016 (own conversion of data to GWh/y)

The following data has been used: ENTSG (2017) TYNDP – Yearly demand data – EU total demand // IEA WEO 2016 – Total Primary Energy Demand data

- While this study does not challenge these scenarios or aim to identify the most realistic ones, it uses their very different results as an illustration of the very different shades of future development
- The study also considers the use of renewable gasses to meet decarbonisation targets
- Based on that, the regulatory implications are derived and structured along 3 demand scenarios for natural gas